

ПЕДАГОГІКА

DOI: 10.31548/hspedagog15(1).2024.8-16

УДК 377.015.31-057.87:63

ФОРМУВАННЯ ПАТРІОТИЧНИХ ЦІННОСТЕЙ СТУДЕНТІВ АГРАРНИХ ЗАКЛАДІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

Ірина ДЕМЧЕНКО, доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри соціальної роботи та реабілітації

Національний університет біоресурсів та природокористування

E-mail: demchenko.i@nubip.edu.ua

Микола ПІЧКУР, кандидат педагогічних наук, професор,
професор кафедри образотворчого мистецтва

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

E-mail: pmo65@ukr.net

Анотація. У статті актуалізовано необхідність цілеспрямованого формування патріотичних цінностей студентів аграрних закладів фахової передвищої освіти. Подано авторське розуміння сутності поняття «патріотичні цінності» як сформовані суспільною свідомістю та визнані людиною значущі уявлення про Батьківщину, національні інтереси та ідеали, що втілені в усі сфери життєдіяльності держави та виражаються в позитивному емоційному ставленні до культури рідної землі на рівні вияву почуття причетності й любові до неї, відданості їй, гордості й відповідальності за неї. На підставі цього й із урахуванням контексту специфіки професійної діяльності аграріїв визначено, що стрижнем їхніх патріотичних цінностей є любов до рідної землі. Констатовано, що в умовах тотального занурення сучасних студентів аграрних спеціальностей у віртуальний світ виникає недооцінка краси і цінності рідної землі, важливості сільськогосподарської праці. У зв'язку з цим розкрито сутність категорії «рідна земля» та її концептуальне значення в аксіології патріотизму аграріїв за натуралістичною, синергетичною, антропологічною, образно-символічною, міфологічною й езотеричною семантикою. Акцентовано увагу на протиставленні понять «своя земля» і «чужа земля», завдяки чому з'ясовано аксіологічні предикати ставлення аграріїв до рідної землі як важливого чинника формування їхніх патріотичних почуттів на основі благоговіння перед нею. Обґрунтовано зміст та доцільність використання історіографічних, художньо-естетичних, фольклорних та інших аксіолого-патріотичних засобів виховання ціннісного ставлення та любові до рідної землі у процесі професійної підготовки та в позааудиторній діяльності студентів-аграріїв. Доведено, що залучення до краєзнавчої роботи, реалізація виховного потенціалу рідномовної підготовки, проведення традиційних народних свят, колективних творчих справ, пов'язаних із рідною землею, селянською працею, господарськими звичаями й обрядами, дає змогу комплексно й ефективно формувати патріотичні цінності студентів аграрних закладів фахової передвищої освіти.

Ключові слова: патріотичні цінності, студенти-аграрії, фахова передвища освіта, любов до рідної землі, аксіолого-патріотичні засоби виховання.

Актуальність (Introduction).

Тривале й жорстке збройне протистояння Збройних Сил України по всій лінії

зіткнення та масове протиборство українського народу об'єктивно згуртовує нашу націю перед обличчям спільного

© Демченко І., Пічкур М.

HUMANITARIAN STUDIOS: PEDAGOGICS, PSYCHOLOGY, PHILOSOPHY Vol 15(1) 2024

ворога. Це актуалізує проблему формування патріотичних цінностей студентської молоді, від якої безпосередньо залежить майбутнє життя суспільства, рівень його культури, безпеки та матеріального і духовного добробуту.

Важливість патріотичного виховання студентської молоді задекларована в низці державних документів: законах України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про фахову передвищу освіту»; указах Президента «Про загальнонаціональну хвилину мовчання за загиблими внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України», «Про Стратегію національно-патріотичного виховання»; розпорядженнях Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції Державної цільової соціальної програми національно-патріотичного виховання на період до 2025 року», «Про затвердження плану дій щодо реалізації Стратегії національно-патріотичного виховання на 2020-2025 роки» та ін. У цих нормативних актах патріотизм позиціонується як найвища цінність суспільства, держави й особистості, оскільки відображає їх моральну основу життєздатності й розвитку. Тому утвердження в свідомості і почуттях студентської молоді патріотичних цінностей є цільовим стрижнем «становлення самодостатнього громадянина-патріота України, гуманіста і демократа, готового до виконання громадянських і конституційних обов'язків, до успадкування духовних і культурних надбань українського народу, досягнення високої культури взаємин, формування активної громадянської позиції, утвердження національної ідентичності громадян на основі духовно-моральних цінностей Українського народу, національної самобутності» [4].

Аналіз останніх досліджень та публікацій (Analysis of recent researches and publications). Широке коло питань формування патріотичних цінностей окремої особистості та певних соціальних груп цікавило вчених у різні історичні епохи. Аксиологічний

зміст патріотизму проаналізовано у наукових працях Г. Ващенко, О. Духновича, А. Макаренка, О. Огієнка, С. Русової, Г. Сковороди, В. Сухомлинського, К. Ушинського, Я. Чепіги та інших класиків педагогічної науки. Вони акцентували увагу на вихованні «свідомого» громадянина своєї Батьківщини, гармонійно розвиненої особистості, якій притаманні такі патріотичні цінності, як гуманність, моральність, людська гідність, правдивість, чесність, вірність, відповідальність, любов до рідного краю, природи і землі, шанобливе ставлення до народних традицій у побуті, праці і дозвіллі тощо.

Методологічні аспекти формування національно-патріотичних цінностей молоді розкрито у працях В. Андрущенко, О. Вишневського В. Гонського, В. Кременя, О. Руденка та інших науковців. Завдяки цьому нині чітко проголошено такі основні принципи патріотичного виховання, як гуманізм, народність, культуро- та природовідповідність, національна спрямованість, усвідомлена активність, полікультурність, історична пам'ять тощо. В якості базових моральних цінностей, що характеризують особистість патріота, визнано свободу, любов, відповідальність, гідність та справедливість.

Останнім часом у соціально-гуманітарних науках дедалі більшого поширення набуває погляд на патріотизм як найважливішу цінність, що здатна консолідувати наше суспільство (І. Бех, Г. Невинна, О. Постельжук, С. Романюк та ін.). У контексті реалізації цієї конструктивної ідеї варті уваги наукові дослідження з проблеми національно-патріотичного виховання здобувачів фахової передвищої освіти, зокрема у фармацевтичних (В. Горбаньова), педагогічних (О. Черевко), аграрних (Г. Петрів) та інших коледжах. При цьому більшість авторів одностайні в тому, що підвалиною патріотичного виховання студентської молоді є формування почуття безмежної любові до Батьківщини та відданої діяльності на її користь.

Безумовно, що специфіка будь-якого фаху вимагає відповідних науково-педагогічних підходів до цілеспрямованого й системного формування патріотичних цінностей здобувачів професійної освіти. Приміром, в аграрних коледжах та університетах України здійснюють підготовку за такими спеціальностями, що вимагають певних особистісних якостей випускників. Серед них найважливішою рисою справжнього фахівця-аграрія, що має віддано працювати в секторі сільського господарства, є глибоко усвідомлене почуття любові до рідної землі. У контексті аксіології патріотизму енергетика цієї емоції має набути такої потужності, щоб стати непорушним переконанням. Однак, це питання досі залишається недостатньо дослідженим.

Мета (Purpose). Метою статті є обґрунтування актуальності, базової аксіологічної надбудови та педагогічних форм і засобів формування патріотичних цінностей студентів аграрних закладів фахової передвищої освіти.

Результати (Results). Основою успіху будь-якої країни в різних галузях діяльності виступає почуття патріотизму її громадян. За останні роки в усіх сферах політичного, економічного, соціального та культурного життя України відбулися масштабні зміни, що породили нові інтеграційні процеси, міграційні зміни в суспільстві, процеси ідентифікації та реідентифікації в розвитку особистості. Нині життя кожного українця проходить на тлі загострення інтересу, патріотичних почуттів і нового ставлення українського народу до історії, культури, релігії, традицій і звичаїв, що вимагає переосмислення ціннісних орієнтирів молоді.

Сучасним студентам, у тому числі й аграрних спеціальностей, що тотально занурені у віртуальний світ гаджетів, катастрофічно бракує усвідомлення факту динамічності еволюції людства завдяки саме його праці на землі. Згодом така когніція зовсім може зникнути, якщо вчасно не зорієнтуватися у виборі

цінностей і пріоритетів саме тим фахівцям, яким заради забезпечення суспільства продовольством неодмінно доведеться перебувати у сфері професійних взаємин із землею як об'єкта своєї трудової діяльності та з працюючими на ній людьми.

Як слушно стверджує І. Живіцька, «патріотичні почуття і погляди формуються під впливом багатьох факторів і є, з одного боку, компонентом особистісної ідентичності людини, а з іншого – результатом її соціалізації. Почуття відданості своїй батьківщині і любові до рідної домівки, до рідних та близьких, до найближчого оточення завжди суттєво пов'язане з «Я-концепцією» індивіда, з його уявленнями про себе самого, про своє майбутнє та з усвідомленням себе в якості «людини діяльної». Звичайно передбачається, що об'єкт патріотичних почуттів завжди один – Вітчизна. Разом із тим, синонімічний ряд у цього поняття досить широкий: вітчизна – це і країна, і батьківщина, і місце, де народився і виріс, це і рідна сторона, і рідний край, і рідна земля» [3, с. 77].

Отже, з цього випливає, що аксіологія патріотизму ґрунтується на категорії «патріотичні цінності», під якими слід розуміти сформовані суспільною свідомістю та визнані людиною значущі уявлення про Батьківщину, національні інтереси та ідеали, що втілені в усі сфери життєдіяльності держави та виражаються в позитивному емоційному ставленні до культури рідної землі на рівні вияву почуття причетності й любові до неї, відданості їй, гордості й відповідальності за неї.

Варто погодитись із думкою С. Терпелюк про те, що «процес засвоєння патріотичних цінностей і норм підростаючим поколінням досить тривалий, оскільки вони є соціальним утворенням і формуються в результаті системної цілеспрямованої роботи, а не успадковуються. Кожен конкретний народ через свою національну систему виховання організовано продовжує себе в

своїх дітях, генерує національний духовний менталітет, характер, психологію, традиційну родинно-побутову культуру, спосіб життя» [7, с. 192].

Особливості національного характеру українців відображено в таких споконвічних, визначальних та архетипових поняттях, як «батьківщина, «рідна земля», «край». Кожне з них має певну семантику, що характеризується широкими асоціативними зв'язками, метафоризацією, персоніфікацією та контекстуалізацією. Так, з прадавніх часів українці поклонялися землі як своїй святині, що є їхньою годувальницею та єдиною надією і порятунком у скрутну хвилину. Для них вона завжди була Божою милістю, оберегом та цілющою основою життя. У кожній епісі життєдіяльності Україна славилась відважними героями, які з любові до рідної землі проливали свою кров, віддавали життя.

На переконання В. Гізер, концепт «рідна земля» ототожнюється з поняттям «батьківщина», яке так само як і «край», характеризується територіальною ознакою, хоча такий критерій має характер єдності території з її природою, населенням, суспільним і державним устроєм, особливостями мови, культури, досвіду і традицій. Дослідниця переконливо аргументує, що поняття «край» за своєю просторовою ознакою є частиною цілого, тобто країни, тому він може осмислюватись або як самостійний культурний концепт «мала батьківщина», або як компонент культурного концепту «рідна земля / батьківщина» [2, с. 197–198].

В українській культурі образ рідної землі завжди поставав як мірило цінностей. Тому на рівні буденної свідомості нерідко персоніфікується як живий організм, про що свідчать слова вітчизняного письменника У. Самчука: «Земля найбільше щастя – більша за любов, за життя. Земля найбільший скарб – більший за золото і коштовні речі. Земля – сон мільйонів поколінь, казкове привабливе ество, містична сила космосу, наснага слабих і дужих. Золото,

краса, любов, молодість і вічний учитель мудрості! От що земля» [8, с. 252].

Отже, йдеться не просто про слововосполучення «рідна земля», а про її сутність у вимірах цілісного концепту, що експлікується широкою натуралістичною, синергетичною, антропологічною, образно-символічною, міфологічною і навіть езотеричною семантикою, наприклад, земля для справжнього українця позиціонується як місце позитивних і негативних різновидів енергії. Такий концепт являє собою особливу структурну форму патріотичної свідомості як аксіологічного згустку смислу, чуттєвого сприйняття та образу рідної землі, що становить ядро професійного менталітету аграрія. Семантика цього гештальту значно складніша від простого географічного простору фахівців сільського господарства. Адже, будучи коліскою етносу, таке багатовимірне смислове утворення, як рідна земля, завдяки своїй ціннісній, образній і поняттєвій значущості акумулює в собі всі національні ознаки добробуту і величності праці українців.

Безумовно, що концепт «рідна земля» є одним із найважливіших у культурі будь-якого народу. Найчастіше його протиставляють поняттю «чужа земля». Так, лексема «своя земля» позначає певний мікросвіт людей, які на ній живуть і працюють. Для українців це – лани широкополі, ліси й гаї, пагорби і яри, річки і ставки, стежки і дороги, тобто все те, що тією чи іншою мірою ними по-господарськи засвоєно. Натомість макросвіт зазвичай позиціонується як чужі землі, наприклад, заморські країни, які не усвідомлюються через призму особистого досвіду життя і праці на їх місцевості, а лише як можлива база для відпочинку, розваг чи пізнавальних екскурсій.

Ставлення до рідної землі, її оцінка з позиції краси і користі, життєдаєності і цілющості стане лише тоді незаперечним аксіологічним предикатом, якщо життя і праця фахівця-аграрія буде сповнена почуттям благоговіння

перед нею, зокрема її родючістю, корисними властивостями і копалинами, ландшафтною красою, історико-культурною приналежністю та унікальністю енергетизму і моральністю тих господарів, які її обробляють, бережуть і люблять.

За твердженням Н. Костриці, споконвічно хліборобська праця для українців була основним видом діяльності, що наклало відбиток на вдачу народу: потяг та любов до землі, ставлення до неї як до годувальниці. Такий патріотичний концепт дослідниця визнає провідним у культурі праці аграрників. Тому слушно наголошує на важливості того, щоб осмислення свого ціннісного простору студенти відчули, переступивши поріг аграрних закладів освіти, і з перших днів навчання залучались до спеціально організованої роботи з розвитку їх смислових орієнтирів, які тісно б перепліталися з цілями й завданнями обраної професії [5, с. 77–78].

Споконвічно своя рідна українська земля в будь-якому регіоні країни – це завжди певним чином обмежений простір із максимально чіткими координатами, кількісними характеристиками та естетичними ознаками за параметрами форми й умовного змісту. Тому вона завжди була об'єктом відображення в образотворчому мистецтві, поезії і прозі.

Так, у творах багатьох відомих українських майстрів пензля відтворено красу рідної землі-годувальниці, звеличено працю хліборобів. Наприклад, на полотнах «Жниця», «Жнива в Україні», «Збирання сіна в Україні», «Орач» М. Пимоненко яскраво відобразив життя українського селянства, красу рідної природи і праці хліборобів. Посправжньому народна мисткиня К. Білокур у своїх чарівних живописних композиціях («Цар-Колос», «Польові квіти», «Буяння», «Привіт урожаю», «Поле у колгоспі» та ін.) оспівує красу і родючість української землі, що буяє земними плодами золотавого колосся, яб-

лук, кавунів, винограду і груш, суцвіттями калини, кручених паничів, мальв, чорнобривців, маків, соняшників тощо.

На ґрунті високого емоційного піднесення з приводу проголошення незалежності України народний художник України та взірець української ідентичності І. Марчук створює картину «Пробудження» з іконічним образом молодої вродливої жінки, оповитої мерехтливим мереживом земних багатств. Це настільки закарбовується в свідомості глядача, що виникає потяг поклонитися божественній сутності матінки-землі.

Емоційне і духовне єднання з рідною землею, Батьківщиною, її возвеличення й оспівування чітко простежується у поетичній (наприклад, В. Симоненко «Я не бував за дальніми морями...», «Земле рідна! Мозок мій світліє...» або ж П. Тичина «Де тополя росте...», «Ти, земле наша, рідная, святая!») та художньо-прозовій (приміром, О. Довженко «Зачарована Десна», П. Мирний «Хіба ревуть воли, як ясла повні?», В. Скуратівський «Берегиня», В. Стефанік «Сини») спадщині багатьох вітчизняних майстрів слова.

Отже, естетичний аспект ціннісного ставлення до рідної землі, що в концентрованій формі міститься у художніх творах вітчизняних митців, є тим рушійним важелем, що формує високі патріотичні почуття українців. У цьому контексті академік В. Бутенко слушно зазначає: «Краса дійсності визначається переважно в якості предмета естетичного пізнання, пошуку того, що може бути прикладом для людини, з погляду виразності, цілісності, гармонійності, функціональності її поведінки. При цьому увага акцентується на необхідності не лише пізнання краси, але й її репродуктивного перенесення у сферу людського життя, діяльності, творчості» [1, с. 112]. З огляду на це, формування патріотичних цінностей студентів аграрних закладів фахової передвищої освіти на засадах цілеспрямованого виховання любові до рідної землі має відбуватися як у процесі вивчення фахових

дисциплін («Землеробство», «Рослинництво», «Технології закритого ґрунту» «Програмування врожаїв», «Меліорація земель», «Основи раціонального землекористування» та ін.), так і в позааудиторній роботі, зокрема під час участі в діяльності громадських організацій, молодіжних рухів, акцій і заходів патріотичного спрямування.

Одним із основних напрямів патріотичного виховання В. Сухомлинський вважав краєзнавство. Видатний педагог виокремив географічний, художній, історичний, літературний та екологічний різновиди краєзнавчої роботи. При цьому він перевагу надавав вихованню любові і дбайливого ставлення до рідної землі, про що свідчать його слова: «Нема в людини місця дорожчого, ніж те, де вона народилась, землі, на якій зросла. Щоб по-справжньому любити рідний край, його слід добре знати, необхідно вивчати його історію, мову, культуру» [6, с. 104].

Отже, нагромадженню досвіду патріотичної поведінки, навичок і ставлень майбутніх аграріїв сприяє краєзнавча і пошукова діяльність, що має відбуватися в межах студентського краєзнавчого туризму. Формами такої роботи можуть бути пошук історичних відомостей про свій край, виявлення цікавих фактів із життя рідного села, написання творів, рефератів, підготовка фотодокументів літописів тощо. Істотне значення у процесі залучення здобувачів аграрної освіти до культурної спадщини своєї батьківщини також має проведення пізнавально-розважальних заходів, фестивалів, створення Інтернет-сайтів патріотичного змісту. Плідним може стати і проведення кураторських годин у формі бесід, присвячених пам'ятним датам і подіям в історії діяльності відомих постатей аграрної галузі рідного села, області, країни, а також організації зустрічей з ветеранами сільськогосподарської праці тощо.

Ефективною формою формування патріотичних цінностей студентів-аграріїв є диспут, зміст якого може

охоплювати такі орієнтовні питання: «Чи потрібна нашій державі політика аксіологізації аграрного сектору?», «Чи відновить наша держава зруйновані російськими окупантами природні і земельні ресурси?», «Хто нагодує народ України в умовах російської агресії?», «Чи втрачає сучасна Україна продовольчу безпеку?», «Герої українського сільського господарства – хто вони?», «Земля для людини, чи людина для землі?», «Рідна земля – наша домівка?», «Як саме занедбані українські землі можуть помститися людям?» та ін.

Рідномовна підготовка в системі аграрних закладів фахової передвищої освіти, окрім навчання правопису, стилістики та інших лінгвістичних складників, неодмінно має бути спрямована на засвоєння народної словесності, наприклад прислів'їв і приказок, що пов'язані з рідною землею, селянською працею, господарськими звичаями й обрядами. Наприклад: «Всяке насіння знає свій час», «Де хазяїн ходить, там і хлібець родить», «До Миколи не сій гречки, не стрижи овечки», «Казав ячмінь: – кидай мене в болото, то я вберу тебе в золото», «Ранній пар родить пшеничку, пізній мітличку», «Сій добірне зерно, в засіках буде повно», «Хто в полі не трудиться як слід, у того ніколи не родить хліб», «Сій хліб – не спи, будеш жати – не будеш дрімати», «Без хазяїна земля – сирота», «На поле – гній, а з поля – хліб», «У хлібороба руки чорні, зате хліб білий», «Щоб лиха не знать, треба сіянь і орать» та ін.

Проведення традиційних народних свят, обрядів та ритуалів має велике значення для майбутніх хліборобів, оскільки вони передають знання про сільськогосподарську роботу, сприяють формуванню почуття спільноти, підтримують зв'язок із природою, виховують повагу до традицій і цим самим актуалізують потребу засвоєння патріотичних цінностей. Свята, які відзначають початок («першої борозни», «першого посіву») і кінець сільськогосподар-

ського циклу («заорювання», «обжинки») стимулюють відповідальність за роботу від сівби до жнив та сприяють співпраці в громаді. Обряди, що пов'язані зі збором перших плодів чи врожаю («зажинки»), навчають вдячності та цінуванню трудових досягнень. Звичаї та ритуали, що присвячені збереженню насіння і традицій посівної роботи («толока»), передають цінні знання про розумне використання землі та ресурсів для досягнення належного врожаю; активна взаємодопомога, колективна праця, взаємини сусідської товарищескості («супряга») закладають підвалини моральної і трудової толерантності українського селянства.

Колективні творчі справи також мають величезний виховний потенціал. Тому в контексті формування патріотичних цінностей майбутніх аграріїв важливо проводити традиційний захід урочистої посвяти першокурсників у студенти або ж відзначення свята «День аграріїв» під девізом: «Гостинна українська земля», «Хвала рукам, що пахнуть хлібом», «Хліб – усьому голова», «Рідна земля – матінка наша». Такі заходи створюють можливість для спільного творчого процесу, сприяють формуванню колективного духу та відчуттю гордості за свою професію, що відіграє важливу роль у патріотичному вихованні майбутніх поколінь аграріїв.

Висновки і перспективи (Discussion). Зважаючи на те, що патріотизм громадянського суспільства є вирішальним чинником забезпечення суверенності, економічного і духовного процвітання України, в умовах військової агресії Росії в здобувачів вищої освіти, зокрема аграрних спеціальностей, надзвичайно важливо формувати патріотичні цінності. Це залежить від багатьох факторів соціального та виховного впливу на особистість.

У контексті специфіки професійної діяльності аграріїв визначено, що стрижнем їхніх патріотичних цінностей є любов до рідної землі. Це почуття завжди було найважливішим в українській

культурі, що засвідчується в літературних джерелах та мистецтві. Доведено, що використання історіографічних, художньо-естетичних, фольклорних та інших аксіолого-патріотичних засобів виховання ціннісного ставлення та любові до рідної землі у процесі професійної підготовки та в позааудиторній діяльності студентів аграрних закладів фахової передвищої освіти сприяє формуванню у них патріотичних цінностей.

Установлено, що залучення майбутніх аграріїв до краєзнавчої роботи, зокрема вивчення історії, культури, природи та екології рідного краю, сприяє нагромадженню їхнього досвіду патріотичної поведінки, вихованню любові й дбайливого ставлення до рідної землі. Водночас реалізація виховного потенціалу рідномовної підготовки щодо засвоєння народної словесності, проведення традиційних народних свят, колективних творчих справ, пов'язаних із рідною землею, селянською працею, господарськими звичаями й обрядами, дає змогу комплексно й ефективно формувати патріотичні цінності студентів аграрних закладів фахової передвищої освіти.

Відповідно до сучасних соціально-педагогічних реалій, перспектива подальших досліджень полягає в обґрунтуванні оновленої методичної системи формування патріотичних цінностей студентів аграрних закладів фахової передвищої освіти та етапності її реалізації в процесі фахової підготовки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бутенко В. Г. Актуальні питання сучасної теорії і практики естетичної освіти молоді. *Збірник наукових праць «Педагогічні науки»*. 2007. № 46. С. 111-117.
2. Гізер В. В. Лінгвоконцепт «край» у перекладознавчому аспекті. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Сер. «Лінгвістика»: зб. Наук. Праць. Херсон: ХДУ, 2011. Вип. 14. С. 196-199.
3. Живіцька І. А. Відображення протиставлення «свій – чужий» в

українських пареміях. *Мова і культура*. (Науковий журнал). Київ : Видавничий Дім Дмитра Бураго, 2008. Вип. 10. Т. V (105). 328 с.

4. Концепція національно-патріотичного виховання в системі освіти України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0527729-22#n12> (дата звернення: 11.01.2024).

5. Костиця Н. М. Українська мова в контексті традицій сільськогосподарської праці. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. Серія № 8. Філологічні науки (мовознавство) : зб. Наукових праць. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2013. Випу. 5. С. 76-82.

6. Кульчицький В. Педагогічна характеристика категорії «патріотичне виховання» в історичному аспекті. *Науковий вісник Кременецького обласного гуманітарно-педагогічного інституту ім. Тараса Шевченка*. Серія : Педагогіка. 2015. Вип. 4. С. 133-141.

7. Терпелюк С. Концептуальні основи аналізу поняття «патріотичні цінності». *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи*. 2012. № 42(1). С. 189-196.

8. Улас Самчук. Волинь. Роман у трьох частинах. Київ : Дніпро, 1993. Т. 1. 573 с.

REFERENCES

1. Butenko, V. H. (2007). Aktualni pytannia suchasnoi teorii i praktyky estetichnoi osvity molodi. [Topical issues of modern theory and practice of aesthetic education of youth]. Zbirnyk naukovykh prats «Pedagogichni nauky», № 46, 111-117.

2. Hizer, V. V. (2011). Lihvokontsept «krai» u perekladoznavchomu aspekti. [The Linguistic Concept of «Edge» in Translation Studies]. *Naukovyi visnyk*

Khersonskoho derzhavnoho universytetu. Ser. «Linhvistyka» : zb. Nauk. Prats. Kherson : KhDU, Vyp. 14, 196-199.

3. Zhyvitska, I. A. (2008). Vidobrazhennia protystavleniia «svii – chuzhyi» v ukrainskykh paremiakh. [Reflection of the opposition «friend or foe» in Ukrainian parables]. *Mova i kultura*. (Naukovyi zhurnal). Kyiv : Vydavnychi Dim Dmytra Buraho, Vyp. 10, T. V (105).

4. Kontsepsiia natsionalno-patriotichnoho vykhovannia v systemi osvity Ukrainy. [The concept of national-patriotic education in the education system of Ukraine]. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0527729-22#n12> (data zvernennia: 11.01.2024).

5. Kostytsia, N. M. (2013). Ukrainaska mova v konteksti tradytsii silskohospodarskoi pratsi. [Ukrainian language in the context of agricultural labor traditions]. *Naukovyy chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova*. Seriiia № 8. Filolohichni nauky (movoznavstvo) : zb. Naukovykh prats. Kyiv : Vyd-vo NPU imeni M. P. Drahomanova, Vyp. 5, S. 76-82.

6. Kulchytskyi, V. (2015). Pedagogichna kharakterystyka katehorii «patriotychne vykhovannia» v istorychnomu aspekti. [Pedagogical Characteristics of the Category «Patriotic Education» in the Historical Aspect]. *Naukovyi visnyk Kremenetskoho oblasnoho humanitarno-pedahohichnoho instytutu im. Tarasa Shevchenka*. Seriiia: Pedagogika, Vyp. 4, S. 133-141.

7. Terpeliuk, S. (2012). Kontseptualni osnovy analizu poniattia «patriotychni tsinnosti». [Conceptual basis for analyzing the concept of «patriotic values»]. *Psykhologo-pedahohichni problemy silskoi shkoly*, № 42(1), 189-196.

8. Ulas, Samchuk. (1993). Volyn. Roman u trokh chastynakh. [Volyn. A novel in three parts]. Kyiv : Dnipro, T. 1.

**FORMATION OF PATRIOTIC VALUES
OF STUDENTS OF AGRICULTURAL INSTITUTIONS
OF PROFESSIONAL HIGHER EDUCATION**
Iryna DEMCHENKO, Mykola PICHKUR

Abstract. *The article actualizes the necessity of purposeful formation of patriotic values of students of agricultural institutions of professional higher education. The author presents an author's understanding of the essence of the concept of «patriotic values» as significant ideas about the Motherland, national interests and ideals formed by the public consciousness and recognized by a person, which are embodied in all spheres of the state's life and are expressed in a positive emotional attitude to the culture of the native land at the level of manifestation of a sense of involvement and love for it, devotion to it, pride and responsibility for it. Based on this and taking into account the context of the specifics of the professional activity of agrarians, it is determined that the core of their patriotic values is love for their native land. It is stated that in the context of the total immersion of modern students of agricultural specialties in the virtual world, there is an underestimation of the beauty and value of the native land, the importance of agricultural labor. In this regard, the essence of the category «native land» and its conceptual significance in the axiology of agrarian patriotism in terms of naturalistic, synergistic, anthropological, figurative and symbolic, mythological and esoteric semantics are revealed. Attention is focused on the opposition of the concepts of «own land» and «foreign land», which helps to clarify the axiological predicates of the attitude of farmers to their native land as an important factor in the formation of their patriotic feelings based on reverence for it. The content and expediency of using historiographical, artistic and aesthetic, folklore and other axiological and patriotic means of educating the value attitude and love for the native land in the process of professional training and in the extracurricular activities of agricultural students are substantiated. It is proved that involvement in local history work, realization of the educational potential of native language training, holding traditional folk festivals, collective creative activities related to the native land, peasant labor, economic customs and rituals, allows to form patriotic values of students of agricultural institutions of professional higher education in a comprehensive and effective manner.*

Keywords: *patriotic values, agricultural students, professional higher education, love for the native land, axiological and patriotic means of education.*